

- 16 Фресс П. Восприятие и оценка времени // П. Фресс, Ж. Пиаже. Экспериментальная психология. – М.: Прогресс, 1978. – Вып. 6. – С. 88–130.
- 17 Фурман А.В. Модульно-розвивальне навчання: принципи, умови, забезпечення: [монографія] / Анатолій Васильович Фурман. – К.: Правда Ярославичів, 1997. – 340 с.
- 18 Фурман А.В. Психокультура української ментальності: наук. вид. / А.В. Фурман – Тернопіль: Економічна думка, 2002. – 132 с.
- 19 Цуканов Б.И. Время в психике человека / Б.И. Цуканов. – Одесса: Астропринт, 2000. – 220 с.
- 20 Элькин Д.Г. Восприятие времени / Д.Г. Элькин. – М.: АПН РСФСР, 1962. – 212 с.

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ШКІЛЬНОЇ МОЛОДІ

*Свідерський Ю.Ю.,
кандидат історичних наук,
доцент кафедри змісту й
методик навчальних
предметів ТОКІППО*

Термін гендер в сучасному розумінні означає систему поглядів на соціальні відмінності між жінками та чоловіками, які змінюються з часом та варіюються у широкому діапазоні як в різних культурах, так і в межах однієї культури.

Гендерні відмінності формуються у процесі соціалізації -

навчання ролі чоловіків і жінок, який відбувається від перших днів народження до статевозрілого віку, і меншою мірою - пізніше. На це впливають сімейне виховання, школа, взаємодія з іншими дітьми та ігрова активність. Розуміння відмінностей між статями формується починаючи приблизно з двохрічного віку.

На формування гендеру в процесі соціалізації впливають взаємопов'язані гендерні практики й стереотипи:

- поділ праці, розмежування місць перебування, фізичного простору, влади за критерієм статевої належності;
- символи та образи, які пояснюють, закріплюють цей розподіл, протистоять йому;
- відмінності у взаємодії «жінка — чоловік», «жінка — жінка», «чоловік — чоловік», які проявляються в мові, черговості участі в діалозі, невербальних компонентах поведінки;
- гендерні компоненти особистісної ідентичності, гендерні індивідуальні структури;
- залучення гендеру у фундаментальні процеси створення і концептуалізації соціальних структур.

Гендерна соціалізація залежить від норм, звичаїв, культури відповідного суспільства, до яких належать системи диференціації гендерних ролей (статевий поділ праці, специфічні статево-рольові приписи, права, обов'язки чоловіків і жінок) і стереотипів маскулінності та фемінності (уявлення, якими є або мають бути чоловіки і жінки).

Гендерна соціалізація є процесом співпраці досвідчених чоловіків і жінок з дітьми у набутті ними важливих для життя в дорослому світі статевоповідних знань, умінь і навичок. Про статево-рольову самоідентифікацію дітей у процесі соціалізації свідчать такі прояви поведінки:

- вибір ігор та іграшок (ігри в ляльки, дочки-матері, лікаря, вчительку або у війну, конструктори);
- рольові переваги під час ігор (хочуть бути матір'ю, вчителькою, господинею, медсестрою або командиром, розвідником, батьком);
- вибір середовища спілкування (надають перевагу групі своєї або протилежної статі, тяжіють до дорослих чоловіків або жінок);

- вибір видів діяльності (охоче займаються домашніми справами, надають перевагу «тихим» заняттям або виявляють інтерес до техніки, динамічних видів спорту, які вимагають сили, витривалості, агресивності);
- ставлення до свого зовнішнього вигляду (бажання одягати жіночі речі, використання косметики, красування перед дзеркалом або нехтування зовнішнім виглядом, відмова від прикрас, підсилення чоловічого стилю);
- фантазії та мрії (бажання бути схожим на літературного або кіногероя певної статі, уявлення себе в майбутньому при складанні оповідань, казок);
- рівень задоволеності соціальною роллю (захоплення стилем життя чоловіків або жінок, бажання змінити ім'я або навіть стать).

На думку спеціаліста в галузі статевого виховання й гендеру Н. Городнової найголовнішими завданнями у гендерному вихованні дітей та підлітків, мають стати:

- кожен період навчання та виховання дитини як сходинка у розвитку психофізичних здібностей та навичок, необхідних для успішного виконання гендерних ролей особистості в родинному та суспільному житті;
- відновлення та збагачення у суспільстві взірців чоловічої та жіночої поведінки, сфер їхньої реалізації, які є основним джерелом гендерного розвитку, формування свідомості хлопчиків і дівчаток;
- школа, сім'я, культурно-освітні заклади повинні орієнтуватись на виховання не дитини взагалі, а хлопчика чи дівчинки з притаманними їм психологічними відмінностями у світосприйманні, засвоєнні навичок і вмінь, у розвитку інтересів, емоційної сфери;
- урізноманітнення джерел і механізмів засвоєння гендерних моделей чоловічої і жіночої поведінки в рамках навчально-виховного процесу;
- піднесення педагогічної культури батьківської сім'ї є невіддільним завданням гендерного виховання учнів, оскільки первинна статева соціалізація дитини здійснюється через механізм емоційної ідентифікації з дорослими — представниками своєї статі;
- вміння надавати допомогу в усвідомленні й прийнятті соціально-адекватних моделей поведінки, здійснювати психокорекцію позиції

дитини і батьківської сім'ї в питаннях психосексуального розвитку та гендерного виховання.

Розв'язання практичних завдань організації навчально-виховної роботи з питань гендерної соціалізації особистості повинно ґрунтуватися на доведенні таких положень:

- сексуальність є невід'ємною для кожної людини протягом усього життєвого періоду;
- необхідно володіти точною інформацією про стать, гендер та сексуальність із наукових джерел;
- дуже важливо обмінюватись думками з питань статі як у колі сім'ї, так і в класі, відверто обговорювати всі питання цієї теми.

Оскільки гендерна соціалізація є цілісним процесом управління анатомо-фізіологічним, соціальним, психологічним розвитком особистості, на різних етапах індивідуального розвитку дитини вимагаються відповідні знання вчителя, психолога, соціального педагога. Велике значення у формуванні професійно-значущих вмінь вчителя має оволодіння методикою організації навчально-виховної роботи.

Які форми і методи гендерного виховання доцільно застосовувати психологу, соціальному педагогу, вчителю, щоб здобути знання стали дороговказом у гендерному самовизначенні дітей? Необхідно використовувати цілий арсенал різноманітних ефективних методів, здатних зацікавити учнів, як інформаційно-рецептивних, так і тих, що активізують думку, спонукають до роздумів. Саме різноманітність методики викладання цього предмета робить процес навчання дійсно творчим, збуджує зацікавленість учнів, поліпшує розуміння і засвоєння матеріалу.

ЛІТЕРАТУРА

- 1 Абетка рівності (Автор – Павло Полянський). – К., ПРООН, 2007. – 16с.
- 2 Вітчизняний та зарубіжний досвід навчання гендерному спрямуванню: анована бібліографія та навчальні матеріали

- [Текст]: [довідк. вид.] / Проект розроблення та впровадж. публ. політики (PRISM) ; уклад. М. Скорик. - К. : К.І.С., 2013. - 27 с.
- 3 Гендер і етнічність. Україна перед європейським вибором. – Київ, ПРООН, 2006. – 49с.
 - 4 Гендерна рівність і недискримінація: посібник для експертів і експерток аналітичних центрів (авт. - Марценюк Тамара). – К., 2014. – 65 с.
 - 5 Гендерні перетворення в Україні. – Київ. Надруковано в ТОВ «АДЕФ-Україна», 2007. – 165 с.
 - 6 Гендерні шкільні історії /Олег Марущенко, Ольга Плахотнік. – Харків: Монограф, 2012. – 88 с.
 - 7 Гендерні революції: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції 16 жовтня 2012 року. – Харків, 2012. – 66с.
 - 8 Гендерні стереотипи та ставлення громадськості до гендерних проблем в українському суспільстві: Колективна монографія. – К., 2007. – 144с.
 - 9 Городнова Надія. Гендерний розвиток особистості. – К.: Шкільний світ, 2011. – 128с.
 - 10 Глосарій основних гендерних понять. – Женева: Міжнародна організація праці, 2007. – 11с.
 - 11 Жінки і чоловіки в Україні: Статистичний збірник. – К., Державний комітет статистики України, 2011. – 110с.

- 12 Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами. – К.: Рада Європи, «К.І.С», 2011. – 196с.
- 13 «Ми — різні, ми — рівні». Основи культури гендерної рівності: навч. посіб. для учнів 9–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів / за ред. О. Семиколенової. 2-ге вид., виправлене. – К.: Ніка-Центр, 2010. – 176 с.
- 14 Ткалич М.Г. Гендерна психологія: навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2011, - 248с.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ.

Коротюк З.М. методист, в.о. завідувача навчально-методичного центру психологічної служби і соціальної роботи ТОКІППО

Сьогоднішній стан демократичних перетворень в Україні обумовили глобальні зміни в освіті. Сьогодні завдання навчальних закладів – виховання громадянина з високим рівнем громадянської свідомості, патріотизму і здатності до активної участі у справах суспільства і держави на основі глибокого усвідомлення своїх прав і обов'язків, себе як повноправного члена соціальної спільноти, громадянина своєї країни. Суспільно важливе завдання для освітян - забезпечити розбудову такого освітнього простору, у якому особистість з раннього дитинства усвідомлювала б свою суспільну значущість і через систему ціннісних ставлень набувала досвіду взаємодії з соціумом.

Освітній простір - це педагогічне явище, яке акумулює потенціал сім'ї